

**ДОКУМЕНТИ НА УЧАСТНИЦИ  
В ИЛИНДЕНСКО-ПРЕОБРАЖЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ (1903),  
СЪХРАНЯВАНИ В ДЪРЖАВЕН АРХИВ – РАЗГРАД**

**Дарина Колева**

---

*DOCUMENTS OF PARTICIPANTS  
IN THE ILINDEN – PREOBRAZHENIE UPRISING (1903),  
PRESERVED IN THE STATE ARCHIVES – RAZGRAD*

**Darina Koleva**

**Abstract:** *This article examines several documents preserved in the State Archives of Razgrad which pertain to the fights for the liberation of Macedonia. Previously unknown and unused, these documents represent a valuable contribution to research on the subject. They offer insight into the sentiments of people living in a region distant from the events themselves.*

**Keywords:** *Fight, liberation, Macedonia, documents*

Участието на разградчани в борбите за освобождението на Македония е тема, която е слабо проучена. Отбелязването на 120-ата годишнина от Илинденско-Преображенското въстание през 2023 г. даде повод за по-редното вглеждане в документалните източници, свързани с тези събития.

От септември 1902 г., след Горноджумайското въстание, всички издавани в Разград вестници започват да следят положението в Македония. И за правителствените, и за опозиционните вестници това е главната тема. В обширна уводна статия със заглавие „Положението в Македония“, публикувана във вестник „Разградски вести“ от октомври 1902 г. пише: „Питаме: ний, свободните граждани на още по свободна България, трябва ли да стоим със скръстени ръце пред грозната перспектива на туй масово изстребление на своите сънародници“. По-нататък в статията се подчертава: „...Не само че не трябва да испущаме удобния момент, когато цяла Македония днес е в пламъци, но ще бъде престъпление пред историята и потомството, ако не съумеем да подкрепим наченатото там свято дело“ [Разградски вести, бр. 6, 6 окт. 1902 г.].

В тази обстановка се активизира дейността на Македоно-Одринското дружество в Разград. Местният вестник „Седмичен лист“ дава следната информация: „За настоятелство на тукашното македоно-одринско

дружество на 14-й того са избрани следните граждани: Председател: Георги Мартинов, Подпредседатели: Петко Вълнаров и Илия Стефанов, Касиер: Васил Ненчев, Деловодител: Ламби Бозаджиев, и Членове: Цанка Великова, Йовка Даскалова, Силияна Капитан Ненова, Ганка Икономова, А. В. Изворов, С. Бабаджанов, Борис Хр. Геранлиев, Тодор Добрев и Христо Павлов“ [Седмичен лист, бр. 10, 28 септ. 1902 г.]. От съобщението е видно, че в дружеството влизат видни разградски граждани, привърженици на различни политически сили. Председателят Георги Мартинов е един от лидерите на Народната партия в региона, впоследствие е кмет на Разград (1920 – 1921 г.)<sup>1</sup>. Подпредседателят Петко Вълнаров е народен представител от Либералната партия (1879, 1884 – 1887 г.)<sup>2</sup>. Касиерът Васил Ненчев е общински съветник, кмет на Разград (1901 – 1902 г.) от листата на Демократическата партия [Босева, М. 2014, с. 721]. Анастас Изворов, член на дружеството, е заместник-председател на Народната партия в Разград (1899 г.), депутат в Петото Велико народно събрание (1911 г.), общественик<sup>3</sup>. Славчо (Слави) Бабаджанов, също член на дружеството, е адвокат, демократ, от 1900 г. е подпредседател на Демократическата партия в града, впоследствие е избран в Управителния съвет на партията, народен представител (1899, 1901 г.) [Босева, М. 2014, с. 689–692, 735–736]. Тодор Добрев, член на Народната партия в Разград, за периода 1912 – 1913 г. е общински съветник [Босева, М. 2014, с. 722].

---

<sup>1</sup> Мартинов, Георги (1859 – 1936 г.). Роден в Болград, Руска империя. След Освобождението се заселва в Разград. Адвокат, председател на Окръжния съд в Разград от 1896 г. Председател на Народната партия в града (1899 г.). За периода 1920 – 1921 г. е кмет на Разград [ДА – Разград, ф. 2К, оп. 1, а.е. 222, л. 26].

<sup>2</sup> Вълнаров, Петко (1847 – 1910 г.). Роден в Сливен. Завършва пети клас в родния си град при Добри Чинтулов. Учител в Разград (1876 – 1877 г.). Там създава семейство с Дочка Икономова, дъщеря на видните разградски възрожденци Станка и Никола Икономови. Участва в освободителното движение в Разградския край, сподвижник на Ангел Кънчев. Народен представител от Либералната партия (1879, 1884 – 1887 г.). Секретар на Разградския окръжен съдебен съвет (1878 – 1879 г.), финансов чиновник (1880 – 1883 г.), председател на Разградския окръжен съвет (1883 – 1888 г.), председател на Окръжната постоянна комисия (1889 г.), училищен инспектор на Поповското учебно окръжие (1890 – 1894 г.). Включва се активно в културния живот на града – председател е на читалище „Развитие“ – Разград [ДА – Разград, Ф. 354К, оп. 1, а.е. 18, л. 1–2].

<sup>3</sup> Изворов, Анастас (1871 – 1939 г.) – юрист, заместник-председател на Народната партия (1899 г.) общественик, публицист, депутат в Петото Велико народно събрание (1911 г.). Съвместно с Г. Мартинов издава свой печатен орган „Правда“. Почетен член и председател е на читалище „Развитие“ – Разград и на Разградската просветно-културна дружба в София [Босева, М. 2014, с. 690, 736].

Архивните материали за събитията в Македония през този период и по-конкретно за Илинденско-Преображенското въстание (1903 г.), съхранявани в Държавен архив – Разград, са ограничени като обем, но въпреки това показват настроенията на населението в един отдалечен от тези събития край.

Настоящата публикация се фокусира върху няколко документа от фондовете на ДА – Разград, свързани с посочената тема – спомени на участници в Илинденско-Преображенското въстание и разписки на въстаници за получена помощ след разгрома на въстанието от разградското Македоно-одринско благотворително дружество. Документите са неизвестни и неизползвани до момента, а те са ценно допълнение към проучванията по темата.

Разписките се съхраняват във фонда на Александър Зорзанов, регистриран в Държавен архив – Разград под № 140К [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 1–10]. А. Зорзанов е учител, чиновник, кмет на Разград за периода 1894 – 1896 г.<sup>4</sup> Броят на разписките е 18. Представяват отделни листи, изписани на ръка от участници в Илинденското въстание, сгънати в средата и оформени като тетрадка [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 1–10]. Обхващат периода от октомври 1903 до януари 1904 г. От оскъдната информация в тях става ясно, че след разгрома на въстанието част от четниците са на „...временно престояване в Разград“ [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 6]. Разградското Македоно-одринско благотворително дружество им отпуска скромна материална помощ (цървули и пешкири), „...събирани из селата на Разградска околия“ [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 6] и оставени на съхранение при А. Зорзанов.

Документите съдържат имената на 26 въстаници. От разписките е видно в кои чети са се сражавали. Основната част от тях са от четата на Атанас Мурджев, единици се сражават в четите на Михаил Герджиков, Стоян Мълчанков, ген. Иван Цончев, Пито Гули, поручик Атанасов<sup>5</sup>, полковник Анастас Янков и др. Само някои от въстаниците посочват района на сраженията, в които участват – Крушево и Лозенградско [ДА – Раз-

---

<sup>4</sup> Зорзанов, Александър (1858 – 1910 г.) – роден е на 2 януари 1858 г. в Охрид, Османска империя. Постъпва във Военното училище заедно с А. Протогеров. По-късно напуска училището. Основен учител е в Крушево и Охрид. Писар към Министерството на вътрешните работи (1879 – 1883 г.). За периода 1894 – 1896 г. е кмет на Разград, през 1908 г. е околийски началник на Разградска околия [ДА – Разград, ф. 2К, оп. 1, а.е. 222, л. 19–20].

<sup>5</sup> Атанасов, Сотир Янакиев (1876 – 1940 г.) – български офицер (полковник), революционер, войвода на Върховния македоно-одрински комитет. Подпоручик (1899г.), поручик (1903 г.), капитан (15 август 1907 г.), майор (14 юли 1913 г.), подполковник (16 март 1917 г.), полковник (5 юли 1920 г.) [Руменин, Р. Т. 1–2, 1996 а, с. 50].

град, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л.2, 4], а един от тях, Атанас Ильов [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 3 гр.], пише, че е заловен в Трикала, Гърция. Сред разписките е и тази на воеводата Михаил Ганчев [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 2]. Той завършва запасен курс при ВУ, подпоручик от 6 септември 1892 г., поручик от 28 юли 1913 г., капитан от 1 януари 1918 г. Служи в 20. пехотен полк [Руменин, Р. Т. 1–2, 1996, с. 166]. За останалите четници, поради традиционните им имена и оскъдните сведения за тях в документите, на този етап не може да се посочи повече информация.

В ДА – Разград се съхраняват спомените на д-р Васил Томов Ангелов-Благодумов и на Никола (Кольо) Златев Петров, участници в Илинденско-Преображенското въстание. Те отразяват събитията в Серски революционен окръг. Спомените са сред личните документи, които въпреки нееднозначното отношение към тях определено са в помощ на изследователите. Тези източници намират своето място в по-пълното реконструиране на историческата действителност и осветляват паметта за конкретни хора и събития.

Д-р Васил Томов Ангелов-Благодумов е роден на 12 март 1882 г. в с. Арда, Одринско, подпоручик от 1 януари 1903 г., поручик, от 19 септември 1905 г., капитан от 22 септември 1910 г., майор от 30 май 1918 г. Служи в 9. пехотен полк и 19. пехотен полк [Руменин, Р. Т. 1–2, 1996 а, с. 25]. Споменът от Васил Благодумов постъпва в ДА – Разград през 1968 г. като дарение от Донка Благодумова от Разград и е заведен в Списъка на спомените под № 451. Написан е на пишеща машина върху лист с бледозелен цвят и съдържа оригиналния подпис на автора.

### Изложение за участието на Васил Томов Ангелов-Благодумов в Илинденското въстание през 1903 г.

*Бях подпоручик в IX-ти пехотен Пловдивски полк. Напуснах полка тайно и след кратък престой в София, в началото на месец май, заминах за Македония в четата на Яне Сандански, която броеше 33 души<sup>6</sup>. В същата чета бяха: Димитър Стефанов (юрист), Пейо Яворов (поет), Александър Радославов (учител), Н. Наумов (журналист), Борис Векилски (чиновник по железниците), Георги Скрижевски (учител), Таско Серски и др., на които не мога до си спомня имената. През месеците юни, юли и август 1903 г. четата ни провеждаше организационна работа в Мелнишки район. В началото на септември се състоя в с. Пирин окръжен конгрес на водачите от Серския окръг (Вътрешната М[акедонска] Р[еволюционна] организация), в която взех участие и аз и на която бях избран за член на окръжния ръководен щаб, като Яне Сандански бе избран за главен командующ на всички въоръжени сили в окръга, а аз за негов военен помощник,*

<sup>6</sup> В спомените си Яне Сандански посочва подпоручик Васил Ангелов [Движението отсамъ Вардара..., 1927, с. 40–41].

определи се за ден на започване на главната военна акция 15 септември – именно разрушението железопътния мост на река Струма при село Рупел и ми се възложи изработка на плана за нападението. Обаче скоро след това дойде от България една значителна помощ, около 300 четника, под общата команда на генерал [Иван] Цончев с голям брой офицери, именно: Петър Дървингов (сега полк. о[фицер] [от] з[апаса]), кап. Стоянов<sup>7</sup>, Георги Каназирев, Н. Балтов<sup>8</sup> и др. Турските войски подушиха мястото на съсредоточението, нападناха ни и се разви бой при с. Пирин, след което нашите сили са разделиха, като една голяма група – около 250 човека, биде отхвърлена към юг. Това стана към 5 септември. От тая дата до края на октомври аз поех ръководството на тая южна група, в началото заедно със Стоян Божков [Божов]<sup>9</sup>, тогавашен Серски окр[ъжен] училищен инспектор и също така член на окръжния ръководен щаб, а след сражението при село Крушево към 10 септември, в което Стоян Божков падна убит – сам. След поменатото сражение една чета около 30 души, която бе под непосредственото командване на поручик [Любомир] Стоенчев (от Върховистката организация)<sup>10</sup> и която имаше голям брой тежко ранени, се завърна в България, а аз продължих военните акции с останалите хора, като поех командването на всички находящи се въстанически сили в районите Демирхисарски и Неврокопски. Чак когато военните действия станаха невъзможни, поради настъпилото застудяване в планините и липсата на бойни припаси – към края на месец октомври 1903 год., завърнах се в България с една част от въоръжените сили, а друга малка част оставих да възобнови организационната нелегална работа в поменатите райони през зимата.

За горната моя дейност могат да свидетелстват следните лица:

1. Ангел Томов – София, ул. „Сан Стефано“, № 15
2. Александър Радославов – София, ул. „Руен“ № ... [не е посочен]
3. Борис Векилски – София, ул. „Ив. Вазов“, № 20
4. Тодор Дървингов

---

<sup>7</sup> Неуточнено лице.

<sup>8</sup> Неуточнено лице.

<sup>9</sup> Божов, Стоян Попдимитров (роден 7 апр. 1864 г., с. Кърчово, Демирхисарско – починал 12 септември 1903 г., мест. „Голямата нива“ край с. Кърчово, Демирхисарско) [Николов, Б., 2001, с. 20].

<sup>10</sup> Стоенчев, Любомир Димитров, деец на ВМОК [Силяновъ, Хр. Т. I, 1933. с. 123, 175, 340–342.; Движението отсамъ Вардара..., с. 41]; роден на 14 октомври 1876 в Търново, завършва ВУ, пех., подпор. 1 януари 1895, пор. 1 януари 1899 г., кап. 1 януари 1904 г., майор 14 юли 1913 г., подполк. 14 август 191 г., полк. 24 март 1921 г., служил 18-и п.п., 20-и п.п., 14-и п.п., друж. ком. 64-и п.п.вр. към 22-ри п.п., уволнен ЦЗ 17/1921 г. [Руменин, Р. Т. 5–6, 1996 б, с. 287, 288].

5. Христо Караманджуров – София, ул. Добромир Хриз“ № ... [не е посочен]

6. Александър Константинов.

Разград, 25 ноември 1949 г. (п) В. Благодумов

[ДА – Разград, Спомен 451, л. 1. Оригинал. Машинопис].

\*\*\*

Биографичните бележки на Никола (Кольо) Златев постъпват в ДА – Разград през 1990 г. като дарение от Люба Стойчева от Разград. Заведени са като Частично постъпление № 524. Озаглавени са „Животописна бележка“ (л. 1–2) и „Кратка животописна бележка“ (л. 3–4). Лист 3 и 4 са с еднакъв текст, като л. 4 съдържа подписите на свидетелите и заверка от Разградското общинско управление. Лист 3 е с надпис на гърба: „Изпратено от Златослава Н. Петкова – дъщеря на Н. Петров, ул. „Ив. Бигор“ 29г. София 1229.

#### Животописна бележка

Именувам се Никола, или както обикновено ме знаят Колю Златев Петров. Роден съм на 2 февруари 1883 г. в град Разград. Син съм на Злати Петров и Савка Златева, сега и двамата покойници. Основното си и прогимназиално образование съм получил в град Разград. Завършил съм трети клас. Още от малък се отличавах с буйния си характер и обич към поробените си македонски братя, за които смятах, че като всички хора по света и те трябва да живеят свободно. Желаях да се бия за свободата на братята македонци. Тая ми мечта се осъществи през 1903 година. Тогава бях на 20 години. В града започна да се шушука, че се записват комити за Македония. В града ни имаше македонско дружество, което вербуваше желаещи за Македония. През месец юли 1903 г. се записах доброволец за Македония и с другарите си Павел Киряков от гр. Разград и Атанас Петков Караибкьовлиев, също така от град Разград – сега и двамата покойници, бехме изпратени в София. Там се явихме в Македонския комитет, където ни записаха и ни настаняха на храна и спане в Ломския хан и Братя Миладинови. В София бехме около 10 дни. След като се събраха доста въстаници, мен, заедно с Павел Киряков и още няколко души, имената на които сега не си спомням, една вечер ни изпратиха Лъджене, Чепино Баня<sup>11</sup>. От София до там пътувахме пеш. Там бяхме зачислени на храна и квартира. След като се събрахме доста хора под водителството на войводата Мъл-

---

<sup>11</sup> Името претърпява промени (Баня, Баня-Чепино, Чепино баня, Чепино и др.). Впоследствие Лъджене и Баня – квартали на Велинград [Мичев, Н, Коледаров, П. 1989, с. 56, 288].



чанков<sup>12</sup> от Неврокопско, стар учител и Никола Груйчин<sup>13</sup> от Татар Пазарджик<sup>14</sup> ни изпратиха към турската граница. Установихме са на лагер в местността Балък дере<sup>15</sup>, гдето направихме учение и проведохме бойни стрелби. Седехме около 10 дни. Там ни въоръжиха с пушки и бомби и ни дадоха специалната комитска форма. Понеже бехме доста души, разделиха ни на две чети, едната под водителството на Мълчанков, другата на Груйчин. Аз, заедно с Павел Киряков, се паднах в четата на Груйчин. След полагането на установената клетва минахме границата, ако не се лъжа при местността Баташките чаркове<sup>16</sup>. Минаването на границата стана през участъка на граничарите, на които командир беше поручик Лек[не се чете] от Татар Пазарджик, който преди това ни учеше по време на стрелбите, които ние проведохме в местността Балък дере. Пункта на преминаване на турската граница беше по реката Кара Су. След навлизането в турска територия, вървахме в Балкана няколко дни и пристигнахме в Неврокопско, където беше оперативната зона на нашата чета. В същата зона влизаше района на Якоруда, Разлог и Банско. Нашата чета се движеше в близост с четата на воеводата Мълчанков и ние често имахме контакт със същата. В Балкана се срещнахме с четата на Ильо войвода<sup>17</sup>. Направи ми впечатление, че в последната имаше и една девойка, за която казваха, че е внучка на Ильо войвода. Нашата чета води сражения с редовен турски аскер и башибозук. В тия сражения аз вземах активно участие. По-важни боеве, които сме водили са следните: една нощ нападнахме турското село Рибни<sup>18</sup>. То беше обградено и завардено от турски аскер и башибозук. След упорит бой от около 3 часа навлезохме в селото и го опожарихме. Друго голямо сражение, което имахме с редовната турска войска, беше, когато войводата Мълчанков требваше да прекара през границата на българска територия около 1000 души български бежанци. Тогава ние завардихме турските гранични войски, които имаха постове

---

<sup>12</sup> Мълчанков, Стоян Иванов (1875 – 1920 г.) – български революционер, просветен деец, политик и деец на Вътрешната македоно-одринска революционна организация [Николов, Б. 2001, с. 112].

<sup>13</sup> Груйчин (Груйчинов), Никола Ангелов (Никола Пазарджиклията) (1873 – 1907 г.) – деец на Вътрешната македоно-одринска революционна организация [Николов, Б., 2001, с. 37].

<sup>14</sup> Татар Пазарджик – дн. гр. Пазарджик.

<sup>15</sup> Неустановена местност.

<sup>16</sup> Неустановена местност.

<sup>17</sup> Възможно е да става въпрос за Илия Аргиров, известен като Кърчовалията, или Дедо Илия (1856 – 1918 г.), роден в с. Кърчово, Демирхисарско. Български хайдутин и революционер, войвода на Македонския комитет и Вътрешната македоно-одринска революционна организация [Николов, Б., 2001, с. 65].

<sup>18</sup> Село Рибново, Неврокопско.

на около 15 километра навътре в границата. Под прикритието на нашия огън, който задържа турския аскер и го заангажира в сражение с нас, воеводата Мълчанков успя да прехвърли на наша територия, както казах по-горе, около 1000 бежанци от селата Ковачевица и Скроботина<sup>19</sup> заедно с покъщината и добитъка им. Четата ни се придвижваше с куриера Атанас Авраната, който доколкото си спомням, беше куриер и на четата на Мълчанков. Към 10 октомври 1903 година се завърнахме на българска територия, при Баташките чаркове, гдето предадохме въоръжението си и екипировката си на поручик Бекоманов<sup>20</sup> и на хората от окръжния комитет. След като бях освободен от четата, понеже другарите ми бяха войници и аз бях вземат от наборната комисия, явих се в казармата на 20 добруджански полк в гр. Разград. Бях снабден от Върховния комитет на Вътрешната македонска революционна организация с удостоверение, че съм бил четник до 15 октомври 1903 година. Това удостоверение представих на командира на полка и доколкото си спомням не бях наказан, че не съм се явил с другарите си да дослужа военната си служба, а съм се явил със закъснение. Дослужих службата си в 3-та рота на 20 пехотен добруджански полк с ротен командир капитан Стефан Дечев<sup>21</sup>. Също така през 1903 г. ми беше издадено удостоверение от задграничното тяло на Вътрешната македонска революционна организация, което съм представил в пенсионния съвет през 1942 или през 1943 година, заедно с останалите документи, срещу които на времето беше ми отпусната пенсия по пенсионна книжка № 2327, която през 1945 година беше спряна. Кои от другарите ми са живи не зная, тъй като ние в четата бехме от различни краища на страната, а имаше и такива от Македония. Спомням си имената само на следните четници, а именно: Димитър Танев от Пазарджик, Георги Вачков и Йордан Гожев от Сталин<sup>22</sup>, Асен х. Василев – учител от железарското училище – Самоков.

Гр. Разград, 27 февруари 1950 година

### Кратка животописна бележка на

Колю Златев Петров, родом в гр. Разград в 1883 година 2-й февруари същата година в гр. Разград от православни родители Злати Петров,

<sup>19</sup> Село Скрёбатно, Неврокопско, днес в община Гърмен, област Благоевград.

<sup>20</sup> Неуточнено лице.

<sup>21</sup> Дечев, Стефан Дечев – подпоручик от 18 май 1889, поручик от 2 август 1892 г., капитан от 1 януари 1900 г., майор от 1 януари 1912 г., подполковник от 1 февруари 1917 г., служил: 7. п.п., 7. интендантска рота, 20. п.п. [Руменин, Р. Т. 1–2, 1996 а, с. 239].

<sup>22</sup> В периода 1949 – 1956 г. гр. Варна носи името Сталин.



Сава Златева, българин, свършил 3 клас в гр. Разград през 1898 год., бях с четите в Македония през 1903 год., Илинденското въстание, в четата на стария войвода и учител Мълчанков и в четата на Никола Груйчин от Таттар Пазарджик, заедно с четата на Дядо Ильо войвода и Дончо Войвода, наречен пирински Цар. Четата ни се подвизаваше в Пирин планина, района на четата ни беше Якорудско, Разложко, Драмско и Неврокопско. През време на пребиваването ми в Македония към участвал в няколко сражения с редовна турска войска и башибозук, от които по-главните са: сражението при селото Ени-махле<sup>23</sup>, изгарянето на село Рибни – помашко село, сражението при село Кара – су<sup>24</sup> и др. Четата също е прекарвала в България от Македония около 1200 бежанци – мъже, жени и деца, които в Илинденското въстание в 1903 год. бяха застрашени, както другите македонци, за изкалане до един. Като въстаник от 1903 г. ми е издадено Удостоверение от Вътрешната македонска революционна организация, което прилагам към настоящата.

Като се върнах от Македония на 15 октомври 1903 г. постъпих войник в 20-й Добруджански полк в 3-а рота с ротен командир капитан Дечев от Разград. Балканската война бях войник в 5-а рота на 19-й Шуменски полк при ротен командир капитан Димитър Кумсиев, а в Общоевропейската война бях във 2-а рота на 19-й Шуменски полк с ротен командир капитан Илия Генов<sup>25</sup>. Долуподписаните тук свидетели познаваме лично Колю Златев Петров от гр. Разград, лично от 1903 год. Първият като ротен командир, вторият като взводен подофицер, а третият лично го познава. Горните свидетели са всички от Разград.

Свидетели: Ст. Дечев  
(п) [не се чете]  
(п) [не се чете]

Разград, 15/2 1943 г.

Заверка: кмет: (п) [не се чете]  
Секретар: (п) [не се чете]  
ДА – Разград, ЧП 524, л. 1–4. Копие. Машинопис.

Възпроизведените текстове се придържат плътно до оригиналите. Правописът е осъвременен по отношение на пунктуацията, двойните съ-

<sup>23</sup> Неустановено селище.

<sup>24</sup> Неустановено селище.

<sup>25</sup> Генов, Илия Илиев – роден в Разград 1884 г. От 1 януари 1909 г. подпоручик, поручик от 1 януари 1912 г., капитан от 2 август 1915 г., майор от 1 април 1919 г., подполковник от 6 май 1923 г., полковник 30 януари 1930 г. Служил: 19. п.п., 8. п.п., 39. п.п., 4. п.п. и др. Уволнен през 1934 г. [Руменин, Р. Т. 1–2, 1996 а, с. 173].

юзи, пълните и кратки членове и някои думи. Запазени са авторските изписвания на населените места, като за остарелите и неправилно изписани имена на селища е дадено пояснение в бележки под линия. Квадратни скоби са използвани за допълване на съкращения, за неразчетен текст, пропуснати и свързващи думи.

## ЛИТЕРАТУРА/ REFERENCES

### **Архивни източници и периодичен печат/Archival sources and Periodicals**

**ДА – Разград** – Държавен архив – Разград, фонд 2К, 140К, 354К; Спомен 451; ЧП 524 [Darzhaven arhiv – Razgrad, fond 2K, 140K, 354K; Spomen 451; ChP 524.]  
**Разградски вести**, 1902. [Razgradski vesti, 1902.]  
**Седмичен лист**, 1902. [Sedmichen list, 1902.]

### **Публикации/ Publications**

**Босева, М.** 2014 – Марина Босева. Обществено-политически живот в Разград от Освобождението до 1948 година. – *Известия на Регионален исторически музей* – Разград, том I, 2014, 683–739. [Marina Boseva. Obshtestveno-politicheski zhivot v Razgrad ot Osvozhdenieto do 1948 godina. – *Izvestia na Regionalen istoricheski muzey* – Razgrad, tom I, 2014, 683–739.]

**Мичев, Н, Коледаров, П.** 1989 – Николай Мичев, Петър Коледаров. Речник на селищата и селищните имена в България 1878 – 1987. София: Наука и изкуство, 1989. [Nikolay Michev, Petar Koledarov. Rechnik na selishtata i selishtnite imena v Balgaria 1878 – 1987. Sofia: Nauka i izkustvo, 1989.]

**Николов, Б.** 2001 – Борис Николов. Вътрешна Македоно-Одринска революционна организация. Войводи и ръководители (1893 – 1934) Биографично-библиографски справочник. София, 2001. [Boris Nikolov. Vtreshna Makedono-Odrinska revolyutsionna organizatsia. Voyvodi i rakovoditeli (1893 – 1934) Biografichno-bibliografski spravochnik. Sofia, 2001.] <http://macedonia.kroraina.com/bn/index.htm>

**Руменин, Р.** Т. 1–2, 1996 а – Румен Руменин. Офицерският корпус в България 1878 – 1944 г. Т. 1–2. София: Св. Георги Победоносец, 1996. [Rumen Rumenin. Ofitserskiyat korpus v Balgaria 1878 – 1944 g. Т. 1–2. Sofia: Sv. Georgi Pobedonosets, 1996.]

**Руменин, Р.** Т. 5–6, 1996 б – Румен Руменин. Офицерският корпус в България, 1878 – 1944 г. Т. 5–6. София: Св. Георги Победоносец, 1996. [Rumen Rumenin. Ofitserskiyat korpus v Balgaria, 1878 – 1944 g. Т. 5–6. Sofiya: Sv. Georgi Pobedonosets, 1996.]

**Силяновъ, Хр.** – Христо Силянов. Освободителните борби на Македония. Т. I. Илинденското въстание. София: Илинденска организация, 1933. [Hristo Silyanov. Osvoboditelnite borbi na Makedonia. Т. I. Ilindenskoto vazstanie. Sofia: Ilindenska organizatsia, 1933.]

Движението отсамъ Вардара и борбата съ върховиститѣ. По спомени на Яне Сандански, Черньо Пѣевъ, Сава Михайловъ, Хр. Кулевъ, Ив. Анастасовъ Гърчето, Хр. Юруковъ и Никола Пушкарровъ. Съобщава Л. Милетичъ. Материяли

за историята на македонското освободително движение. Кн. VII. София: Издава Македонскиятъ Наученъ Институт, 1927. [Dvizhenieto otsama Vardara i borbata sa varhovistitŭ. Po spomeni na Yane Sandanski, Chernyo Pŭeva, Sava Mihaylova, Hr. Kusleva, Iv. Anastasova Garcheto, Hr. Yurukova i Nikola Pushkarova. Saobshtava L. Mileticha. Materiyyali za istoriyata na makedonskoto osvoboditelno dvizhenie. Kn. VII. Sofia: Izdava Makedonskiyata Nauchena Institut, 1927.]

**Съкращения:**

ВМОК – Върховния македоно-одрински комитет

ВУ – военно училище

вр. – временен

ДА – Държавен архив

п. – полк

пех. – пехотен

подпор. – подпоручик

пор. – поручик

кап. – капитан

подполк. – подполковник

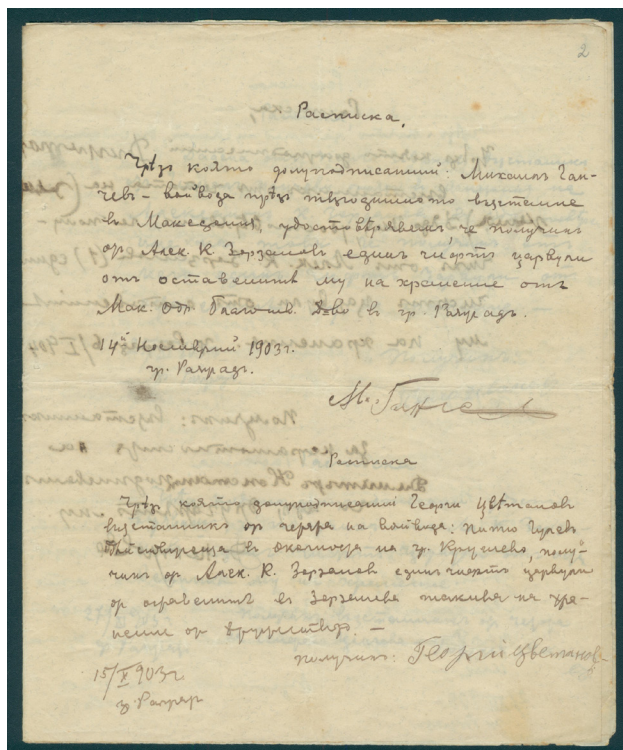
полк. – полковник

п.п. – пехотен полк

ЦЗ – Царска заповед

ЧП – Частично постъпление

**Илюстрации 001, 002** – Разписки на въстаници за получена помощ след разгрома на Илинденско-Преображенското въстание от Разградското Македоно-одринско благотворително дружество. Разград. 5, 14 ноем. 1903 г. Оригинал. Ръкопис [ДА – Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 2. 5].



**Ил. 001 и 002.** Разписки на въстаници за получена помощ след разгрома на Илинденско-Преображенското въстание от Разградското Македоно-одринско благотворително дружество. Разград. 5, 14 ноем. 1903 г. Оригинал. Ръкопис.

[ДА - Разград, ф. 140К, оп. 1, а.е. 2, л. 2. 5]

